

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

МДҰ қауіпсіздік ережелерін сақтау мәдениетін қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.03.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187864/>**Кайпова Маржан Узакбаева**

Тәрбиеші

Мангистау облысы, Ақтау қаласы, Өмирзақ ауылы.

Рауан елді мекені

Аңдатпа

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында қауіпсіздік ережелерін сақтау мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық негіздері қарастырылады. Балалардың қауіпсіз мінез-құлқын қалыптастыру, қауіп-қатердің алдын алу дағдыларын дамыту және қауіпсіздік мәдениетін жүйелі түрде меңгертудің тиімді жолдары талданады. Сонымен қатар, қауіпсіздік тәрбиесін ұйымдастырудың әдістері, тәрбиешінің рөлі және ата-анамен бірлескен жұмыстың маңызы ғылыми тұрғыда негізделеді.

Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, қауіпсіздік мәдениетін қалыптастырудың мазмұны мен құрылымы айқындалады. Қауіпсіздік тәрбиесінің когнитивтік, эмоционалдық және іс-әрекеттік компоненттері қарастырылып, олардың өзара байланысы негізінде балалардың қауіпсіз мінез-құлқының қалыптасу ерекшеліктері сипатталады.

Сондай-ақ, мектепке дейінгі ұйым жағдайында қауіпсіздік ережелерін меңгертудің тиімді педагогикалық шарттары мен әдістері көрсетіліп, бұл үдерістің білім беру сапасын арттырудағы маңызы айқындалады.

Тірек сөздер: қауіпсіздік мәдениеті, мектепке дейінгі ұйым, қауіпсіз мінез-құлық, бала қауіпсіздігі, тәрбие

Кіріспе

Қазіргі қоғамда балалардың өмірі мен денсаулығын сақтау мәселесі ерекше маңызға ие. Қоршаған ортадағы түрлі қауіптердің артуы, тұрмыстық және әлеуметтік қауіп-қатерлердің көбеюі мектепке дейінгі ұйымдарда қауіпсіздік тәрбиесін күшейтуді талап етеді.

Мектепке дейінгі кезең – баланың мінез-құлқы мен дағдылары қалыптасатын маңызды уақыт. Осы кезеңде балаларды қауіпсіздік ережелерін сақтауға үйрету олардың болашақтағы өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізі болып табылады. Сондықтан МДҰ-да қауіпсіздік ережелерін сақтау мәдениетін қалыптастыру – тәрбиенің маңызды бағыттарының бірі болып табылады.

Қауіпсіздік мәдениетінің мәні мен мазмұны

Қауіпсіздік мәдениеті – бұл баланың қоршаған ортадағы қауіп-қатерді түсінуі, оны болдырмау жолдарын білуі және күнделікті өмірде қауіпсіз мінез-құлықты ұстануы. Бұл ұғым тек ережелерді жаттап алумен шектелмейді, ол баланың саналы әрекеті мен дағдылары арқылы көрініс табады. Сонымен қатар, қауіпсіздік мәдениеті баланың жауапкершілік сезімін қалыптастырып, өзінің және өзгелердің қауіпсіздігіне саналы көзқараспен қарауына негіз болады.

Мектепке дейінгі жаста қауіпсіздік мәдениетінің мазмұнына тұрмыстық қауіпсіздік, жол қозғалысы ережелері, өрт қауіпсіздігі, табиғаттағы қауіпсіздік және жеке бас қауіпсіздігі жатады. Бұл бағыттардың барлығы балалардың күнделікті өмірімен тығыз байланысты болғандықтан, оларды жүйелі түрде меңгеру маңызды.

Қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру барысында бала қауіпті түрлерін ажырата білуге, қауіпті жағдайлардың алдын алуға және қауіпсіз әрекеттерді таңдауға үйренеді. Сонымен қатар, балаларда сақтық, ұқыптылық, тәртіптілік сияқты мінез-құлық қасиеттері қалыптасады. Бұл қасиеттер олардың күнделікті өмірінде қауіпсіздік ережелерін саналы түрде сақтауына ықпал етеді.

Осылайша, қауіпсіздік мәдениеті мектепке дейінгі жаста баланың тұлғалық дамуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады және оның өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізін құрайды.

Қауіпсіздік ережелерін қалыптастырудың педагогикалық жолдары

Балаларға қауіпсіздік ережелерін үйрету олардың жас ерекшеліктерін ескере отырып жүзеге асырылуы тиіс. Бұл үдеріс тек теориялық түсіндірумен шектелмей, тәжірибелік әрекеттер арқылы жүзеге асырылуы қажет. Сонымен қатар, балалардың қабылдау деңгейіне сәйкес қарапайымнан күрделіге қарай кезең-кезеңімен үйрету қауіпсіздік дағдыларының тиімді қалыптасуына ықпал етеді.

Ойын әдісі қауіпсіздік тәрбиесінде ерекше орын алады. Рөлдік ойындар, жағдаяттық

тапсырмалар арқылы балалар нақты жағдайларда өзін қалай ұстау керектігін меңгереді. Сонымен қатар, көрнекілік әдістерін қолдану (суреттер, бейнематериалдар) балалардың ақпаратты жақсы қабылдауына ықпал етеді. Мұндай әдістер балалардың қызығушылығын арттырып, қауіпсіздік ережелерін жеңіл әрі саналы түрде меңгеруіне мүмкіндік береді.

Қауіпсіздік дағдылары жүйелі түрде қайталанып, күнделікті өмірде қолданылған жағдайда ғана тұрақты мінез-құлыққа айналады. Сондықтан қауіпсіздік тәрбиесі оқу қызметінде ғана емес, күн тәртібінің барлық кезеңдерінде жүзеге асырылуы тиіс.

Сонымен қатар, тәрбиеші тарапынан ұйымдастырылатын жағдаяттық жаттығулар мен практикалық тапсырмалар балалардың қауіпсіз әрекеттерді тәжірибе жүзінде меңгеруіне жағдай жасайды. Балаларды өз әрекетінің салдарын түсінуге үйрету олардың жауапкершілік сезімін қалыптастырады.

Осылайша, қауіпсіздік ережелерін қалыптастыру педагогикалық тұрғыдан жүйелі, мақсатты және балалардың белсенді қатысуына негізделген үдеріс болып табылады.

Тәрбиешінің рөлі және ата-анамен бірлескен жұмыс

Қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыруда тәрбиешінің рөлі ерекше. Тәрбиеші балаларға қауіпсіздік ережелерін үйретіп қана қоймай, өз іс-әрекеті арқылы үлгі көрсетуі тиіс. Оның кәсіби шеберлігі мен жауапкершілігі тәрбие жұмысының нәтижелілігіне тікелей әсер етеді. Сонымен қатар, тәрбиеші балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, қауіпсіздік дағдыларын кезең-кезеңімен қалыптастырып, оларды тәжірибелік әрекет арқылы бекітуі қажет.

Тәрбиешінің маңызды міндеттерінің бірі – балаларға қауіпсіз әрі қолайлы тәрбиелік орта ұйымдастыру. Ол балалардың іс-әрекетін бақылап, қауіпті жағдайлардың алдын алуға бағытталған жұмыстар жүргізеді және әртүрлі жағдаяттарда дұрыс мінез-құлық үлгілерін көрсетеді. Сонымен қатар, тәрбиеші балалардың қауіпсіздік ережелерін саналы түрде меңгеруіне ықпал ететін әдіс-тәсілдерді тиімді қолдануы тиіс.

Сонымен қатар, ата-анамен бірлескен жұмыс маңызды орын алады. Балабақшада берілген қауіпсіздік дағдылары отбасында жалғасын тапқанда ғана тиімді нәтиже береді. Сондықтан ата-аналарға кеңес беру, түсіндіру жұмыстарын жүргізу және бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру қажет.

Ата-анамен жұмыс барысында ақпараттық жиналыстар, кеңестер, тренингтер және практикалық іс-шаралар ұйымдастыру тиімді нәтиже береді. Бұл ата-аналардың бала қауіпсіздігіне деген жауапкершілігін арттырып, тәрбие процесіндегі бірізділікті қамтамасыз етеді. Отбасы мен балабақша арасындағы тығыз ынтымақтастық балалардың қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Осылайша, тәрбиеші мен ата-ананың бірлескен әрекеті балалардың қауіпсіз мінез-құлқын қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады және олардың өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған кешенді тәрбиелік жұмыстың тиімділігін арттырады.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, МДҰ-да қауіпсіздік ережелерін сақтау мәдениетін қалыптастыру – балалардың өмірі мен денсаулығын қорғаудың негізгі шарттарының бірі болып табылады. Бұл үдеріс жүйелі, мақсатты және ғылыми негізде ұйымдастырылуы тиіс.

Балалардың қауіпсіз мінез-құлқын қалыптастыру арқылы олардың қоршаған ортаға саналы көзқарасын дамытуға және қауіп-қатердің алдын алуға болады. Сонымен қатар, қауіпсіздік мәдениеті баланың тұлғалық дамуының маңызды құрамдас бөлігі ретінде оның жауапкершілік, ұқыптылық және сақтық сияқты қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді.

Қауіпсіздік тәрбиесінің тиімділігі тәрбиешінің кәсіби шеберлігіне, қолданылатын педагогикалық әдістердің сапасына және ата-анамен бірлескен жұмыстың ұйымдастырылуына тікелей байланысты. Балабақша мен отбасының өзара ынтымақтастығы балалардың қауіпсіздік дағдыларының тұрақты қалыптасуына және олардың күнделікті өмірде дұрыс қолданылуына мүмкіндік береді.

Осылайша, қауіпсіздік ережелерін сақтау мәдениетін қалыптастыру мектепке дейінгі білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының бірі ретінде қарастырылып, баланың өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған кешенді педагогикалық үдеріс болып табылады. Сондықтан бұл мәселе педагогикалық тәжірибеде үнемі жетілдіруді және ғылыми тұрғыда негіздеуді талап ететін өзекті бағыттардың бірі болып қала береді.

МДҰ-да қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру бойынша әдебиеттер тізімі:

1.Белая К. Ю. Формирование основ безопасности у дошкольников. – М.:

Мозаика-Синтез, 2015.

2.Әмірова А. С., Анарбекова К. У. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Бастау, 2019. – 320 б.

3.Стеркина Р. Б., Князева О. Л. Основы безопасности детей дошкольного возраста. – СПб: Детство-Пресс, 2010.

Мерзімді басылымдар мен практикалық материалдар:

4.«Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» журналы. – Алматы, 2021–2024 жж.

Тақырыптар: «Өрт қауіпсіздігі бұрышын ұйымдастыру», «Жолда жүру ережелерін ойын арқылы үйрету».

5.«Балабақша әлемі» журналы. – Алматы, 2022–2024 жж.

Тақырыптар: «Төтенше жағдайлар кезіндегі балабақша қызметкерлері мен тәрбиеленушілердің іс-әрекеті», «Қауіпсіз балабақша – қауіпсіз болашақ».

6.«Отбасы және балабақша» журналы. – Алматы, 2020–2023 жж.

Тақырыптар: «Ата-аналармен қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру бойынша жұмыс түрлері».

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.